

УДК 347.6.

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-16-318-323

Гринько Світлана Дмитрівна,
докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
Заслужена юристка України
svetgrin27@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-2737-5702

Ромась Марія Іванівна,
докторка філософії з права,
доцентка кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
mariaromas11@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3650-5409

ДОГОВІР УПРАВЛІННЯ СПАДЩИНОЮ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена порівняльно-правовому аналізу законодавчого регулювання договору управління спадщиною у країнах Європейського Союзу та Україні. Починаючи з України, було встановлено, що договір управління спадщиною укладається лише якщо у складі спадщини є майно, яке потребує управління та відсутні спадкоємці або виконавець заповіту. Виявлено колізію між регулюванням управління майном у Цивільному кодексі України та законі України «Про нотаріат», яким досить розгорнуто регулюється питання управління спадщиною, однак можливість укладення договору управління спадщиною передбачена лише, якщо у складі спадщини є корпоративні права для управління ними. Вказано, що договір управління спадщиною не є різновидом договору управління майном, який регулюється главою 70 Цивільного кодексу України, хоча мають певні спільні ознаки.

Проаналізоване цивільне законодавство країн Європейського Союзу передбачає встановлення управління спадщиною переважно судом, без укладення договору про управління спадщиною. Німецьке цивільне законодавство регулює управління спадковим майном через самостійне управління спадкоємцями, або через суд за клопотанням таких спадкоємців або кредиторів спадкодавця. Суд призначає управителя, який зобов'язаний управляти спадщиною та відповідає перед кредиторами спадковим майном, адже спадкоємці у такому випадку не мають права управляти спадщиною до її прийняття. Цивільне законодавство Чехії має схоже регулювання, адже адміністратор призначається або самим спадкодавцем у заповіті або ж судом. При цьому важливе значення має виконавець заповіту, якому такий адміністратор буде підзвітним. Найбільша роль в установленні управління спадщиною належить суду у Латвії, адже суд може самостійно вживати заходів до охорони спадкового майна, а саме призначити опікуна для управління, який підзвітний цьому суду.

Зроблено висновок, що наявність у вітчизняному цивільному законодавстві такого інструменту як договір управління спадщиною є позитивним явищем, на відміну від занадто високої ролі суду у європейській практиці.

Ключові слова: договір про управління майном, договір управління спадщиною, спадкове майно, спадкування, охорона спадкового майна, управитель, нотаріус.

Hrynko S., Romas M. HERITAGE MANAGEMENT AGREEMENT IN UKRAINE AND COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION: COMPARATIVE LEGAL ASPECT

The article is devoted to a comparative legal analysis of the legislative regulation of the inheritance management contract in the countries of the European Union and Ukraine. Starting from Ukraine, it was established that an inheritance management agreement is concluded only if the inheritance includes property that needs management and there are no heirs or executor of the will. A conflict has been identified between the regulation of property management in the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine 'On Notaries', which quite comprehensively regulates the issue of inheritance management, but the possibility of concluding an inheritance management agreement is provided for only if the inheritance includes corporate rights to manage them. It is indicated that the inheritance management contract is not a type of property management contract, which is regulated by Chapter 70 of the Civil Code of Ukraine, although they have certain common features.

The analysed civil legislation of the countries of the European Union provides for the establishment of inheritance management mainly by the court, without concluding an agreement on inheritance management. German civil law regulates the administration of the estate through the independent administration of the heirs, or through the court at the request of such heirs or creditors of the testator. The court appoints a manager who is obliged to manage the inheritance and is responsible to the creditors for the inherited property, because the heirs in this case do not have the right to manage the inheritance until it is accepted. The civil legislation of the Czech Republic has a similar regulation, because the administrator is appointed either by the testator himself in the will or by the court. At the same time, the executor of the will, to whom such an administrator will be accountable, is of great importance. The biggest role in establishing the management of the inheritance belongs to the court in

Latvia, because the court can independently take measures to protect the inherited property, namely appoint a guardian for management, who is accountable to this court.

It was concluded that the presence of such a tool as an inheritance management contract in domestic civil legislation is a positive phenomenon, in contrast to the overly high role of the court in European practice.

Key words: property management agreement, inheritance management agreement, inherited property, inheritance, protection of inherited property, manager, notary.

Постановка проблеми. Адаптація українського права є складовою євроінтеграції, тому порівняльно-правові наукові здобутки у будь-якій сфері є поштовхом до розвитку. Законодавство країн Європейського Союзу у переважній більшості випадків є еталоном для наслідування, однак відкритим залишається питання – а чи у всіх сферах така безумовна адаптація матиме позитивний результат? Цивільно-правове регулювання спадкування в Україні є одним з небагатьох інститутів цивільного права, який зазнав найменших змін за усі роки незалежності.

У будь-якому випадку для запозичення позитивного досвіду або виявлення негативного необхідним є робота з першоджерелами, слідуванню чіткої термінології законодавства зарубіжних країн, яка видається можливою через високі як аналітично-правові, такі і лінгвістичні навички. Наукових досліджень такого спрямування ніколи не буде достатньо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема управління спадщиною неодноразово ставала предметом наукового інтересу відомих українських вчених. Такими є Ю.О. Заїка, О.Є. Кухарев, Є.О.Рябоконе, О.П. Печеній, К.Г. Некіт, І.В. Спасибо-Фатеева, О.О. Терехова, С.Я. Фурса. До прикладу, Ю.О. Заїка тривалий час відстоює думку, що договір управління спадщиною є різновидом договору управління майном, з чим у своїх роботах не погоджується К.Г. Некіт. У своїй дисертації «Здійснення, охорона та захист суб'єктивних спадкових прав» О.О. Терехова (2012) розглядала управління спадщиною переважно у розрізі охорони спадкового майна в загальних рамках.

Такі вчені як С.Я. Фурса, Ю.О. Заїка, О.П. Печеній, Є.О. Рябоконе є співавторами ряду науково-практичних посібників з нотаріату та спадкового права починаючи з 2009 року. У монографії 2015 року «Сучасні тенденції розвитку спадкового права (порівняльно-правове дослідження) за редакцією В.В. Луця (співавтори Ю.О. Заїка, Н.Б. Солтис, В.В. Проценко, Є.О. Рябоконе) було дотично проаналізовано законодавство інших країн щодо спадкування, однак без акценту на управлінні спадщиною. О.Є. Кухарев у своєму монографічному дослідженні «Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві» (2019) приділив значну увагу управлінню спадщиною за законодавством України. Однією з небагатьох вчених, хто застосовував порівняльно-правовий метод у питанні управління спадщиною з країнами ЄС, зокрема Німеччиною, є К.Г. Некіт. Втім до даного питання слід підійти більш комплексно, маючи на меті запозичення досвіду декількох країн.

Метою статті є порівняльно-правовий аналіз договору управління спадщиною в Україні та країнах Європейського Союзу для виявлення схожих та відмінних ознак у правовому регулюванні, а також для позитивного або негативного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасним українським цивільним законодавством управління спадщиною встановлюється не завжди, а лише за сукупності двох умов: 1) у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, 2) відсутні спадкоємці або виконавець заповіту (ч. 1 ст. 1285 ЦК України) [1]. За дотримання цих умов нотаріус, або орган місцевого самоврядування укладають договір на управління спадщиною з іншою особою. При цьому у п. 9.1. Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України вказано, що для укладення такого договору до нотаріуса повинна звернутись заінтересована особа із відповідною заявою [2]. Такий договір є двостороннім [3], адже правами та обов'язками будуть наділені обидві сторони договору (ч. 3 ст. 626 ЦК України) [1]. Управитель спадщини має право на вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини, і такі повноваження триватимуть до з'явлення спадкоємців або до прийняття спадщини (ч. 2 ст. 1285 ЦК України) [1]. Із цього випливає, що управитель не може відчувувати спадкове майно, яким управляє, оскільки його повноваження полягають лише у забезпеченні догляду та його збереження для подальшого передання іншим особам з метою завершити процес спадкування.

Українське законодавство регулює питання управління спадковим майном не лише на рівні ЦК України, а й на рівні Закону України «Про нотаріат» та Порядку вчинення нотаріальних дій. Так, договір управління спадщиною одним із способів його охорони. Законом України «Про нотаріат» управління спадщиною розглядається в розрізі охорони спадщини, втім дещо з іншою термінологією. Так, якщо у складі спадщини є майно, що потребує управління, а також у разі подання позову кредиторами спадкодавця до прийняття спадщини спадкоємцями нотаріус призначає хранителя майна, а у місцевості, де немає нотаріуса, посадова особа органу місцевого самоврядування призначає у цих випадках над спадковим майном опікуна (ч. 2 ст. 61) [4]. У даній статті чітко передбачено, що хранитель або опікун призначається не для зберігання майна, а саме для управління. Очевидно, що у даному випадку не застосовується договірна конструкція як спосіб залучення іншої особи до управління. Однак частина третя цитованої статті все ж передбачає укладення договору на управління спадщиною у випадку, якщо у складі спадщини є корпоративні права для управління ними. У такому випадку нотаріус або посадова особа органу місцевого

самоврядування призначає управителя спадщини з числа спадкоємців або виконавців заповіту, і лише в разі їх відсутності – укладає договір на управління спадщиною з іншою особою. Однак нотаріус може і не призначати додатково виконавця заповіту його управителем, якщо такий призначений заповідачем у заповіті і наділений повноваженнями по управлінню спадщиною.

Договір про управління спадщиною припиняється у зв'язку з прийняттям спадщини, а у разі відсутності спадкоємців за законом і за заповітом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття спадщини ніким із спадкоємців, а у разі відмови від її прийняття укладений договір на управління спадщиною діє до ухвалення судом рішення про визнання спадщини відумерлою (п. 10.2 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України) [2].

Деякі науковці вважають занадто категоричним твердження, що управління спадковим майном являє собою особливий спосіб охорони спадкового майна, адже в особи, яка управляє спадщиною, повноваження значно ширші, ніж у зберігача, оскільки управитель спадщини наділений повноваженнями вчиняти будь-які необхідні дії, спрямовані на збереження спадщини, до з'явлення спадкоємців або до прийняття ними спадщини [5, с. 31]. Утім загальноновизнаною все-таки є думка, що управління спадщиною є особливим різновидом охорони спадкового майна, оскільки управління спадщиною покликане забезпечити збереження переданого до управління спадкового майна та отримати прибуток від управління таким майном; і лише специфіка об'єкта управління спадковим майном, яка полягає у його властивості приносити доходи за умови правильного (ефективного) використання, диктує необхідність укладення саме договору управління таким майном, а не договорів охорони чи зберігання [6, с. 15]. Слід погодитись з думкою і О.С. Кухарєва, який пише, що управління спадковим майном є одним із дієвих механізмів забезпечення прибутковості об'єктів спадкового правонаступництва та запобігання їх знеціненню [7, с. 79].

Існують і дискусії, що договір управління спадщиною є різновидом договору управління майном (Ю.О. Заїка) [5, с. 33], у той час як К.Г. Некіт слушно зазначає, що договір управління спадщиною є самостійним різновидом договору, до якого не застосовуються норми про договір управління, адже засновником управління згідно зі ст. 1032 ЦК України є власник майна, тоді як за договором управління спадщиною установником управління виступає нотаріус або відповідний орган місцевого самоврядування, які не згадуються у ст. 1032 ЦК України у якості вірогідних установників управління майном [8, с. 158]. Такої ж точки зору притримуються й інші науковці [7, с. 81].

Найголовнішою спільною рисою між договором управління майном і договором управління спадщиною є можливість вчинення управителем будь-яких фактичних та юридичних дій стосовно майна [9, с. 138]. Дійсно, договір управління майном має спільні риси з договором на управління спадщиною, маючи при цьому багато відмінного – суб'єктний склад, визначення строку, ціна такого договору, укладення такого договору на користь третіх осіб – спадкоємців, на яких будуть покладатися витрати, пов'язані з утриманням та управлінням такою спадщиною, пропорційно до частки в спадщині [10, с. 56]. Основними вимогами, які повинні ставитись перед управителем майна – це вжиття заходів щодо збереження спадщини, підтримання його у стані, не гіршому за той, який був до встановлення управління, до прийняття спадщини спадкоємцями, при цьому управитель майна не може використовувати його для отримання прибутку на свою користь, не може зловживати своїми обов'язками [11, с. 229]. На нашу думку, певну схожість між такими договорами можна розглядати не як договір управління майном у якості основного виду договору, а як аналогію закону у випадку, якщо з'являються дискусійні питання у виконанні договору управління спадщиною.

Німецькому цивільному законодавству невідомий договір управління майном у тому вигляді, як він існує в цивільному законодавстві України [8, с. 160]. Так, за ч.ч. 1, 2 ст. 1981 Цивільного уложення Німеччини управління спадщиною встановлює суд, якщо 1) сам спадкоємець про це заявить до суду (якщо спадкоємців декілька – то за клопотанням усіх спадкоємців за ст. 2062), 2) до суду звернеться кредитор на спадкове майно, якщо є підстави припускати, що задоволенню вимог кредиторів за рахунок спадщини загрожує поведінка або фінансовий стан спадкоємця [12]. При цьому суд не просто встановлює управління, а й уточнює чи не перевищує вартість спадкового майна суми боргів (ст. 1982) [12]. Для такого майна судом встановлюється управитель, який зобов'язаний управляти спадщиною та сплачувати борги з цієї спадщини, а тому управитель відповідає перед кредиторами за зобов'язаннями, які витікають зі спадщини (ст. 1985) [12]. Важливо наголосити, що у випадку призначення судом управління на спадщиною, спадкоємці не мають права управляти спадщиною та розпоряджатися нею, тому кредитори і повинні звертатися до управителя (ст. 1984) [12]. Однак такий судовий порядок управління спадщиною – не єдиний інструмент управління, адже за загальним правилом спадкоємці можуть самостійно управляти спадщиною до її прийняття (ч. 1 ст. 2038) [12]. Однак законодавчо договірне управління спадщиною не передбачено.

Загалом, встановлення управління спадщиною судом є поширеною практикою у ЄС. Цивільний кодекс Чеської Республіки, до прикладу, управителя майна називає «адміністратор майна спадкодавця» (виконавець заповіту при цьому є окремою особою). Виконавець заповіту при цьому має більше повноважень, ніж адміністратор, адже законом чітко встановлений його обов'язок виконувати вказівки виконавця заповіту (ст. 1558) [13]. Якщо ж виконавець заповіту не призначений і спадкоємець не бажає витрачати час і сили на виконання останньої волі спадкодавця, суд за заявою спадкоємця призначає для цього адміністратора спадщини або наказує вже обраному виконати останню волю (ст. 1632) [13]. З цього

впливає, що адміністратор призначається самим спадкодавцем у заповіті, з визначенням його прав та обов'язків, оплати тощо (ст. 1556), або ж судом (ст. 1557). Якщо спадкодавець помер і призначений ним адміністратор про це знав, то такий управитель приступає до управління спадщиною одразу після смерті (ст. 1557). Припиняється управління спадщиною за ініціативою самого адміністратора (ст. 1559) або суду, якщо будуть підстави неналежного виконання обов'язків або ж з іншої поважної причини (ст. 1560) [13].

Цивільне законодавство Іспанії теж регулює питання управління спадщиною без згадки про договір управління спадщиною. У даному випадку управителем може бути сам спадкоємець (якщо спадкоємець має бути призначений на підставі відкладальної умови, спадкове майно передається під управління до виконання умови або поки не буде впевненості, що її неможливо виконати за ст. 801) або його встановить суд (ст. 803) [14].

Подібне до усього вказаного присутнє у законодавчому регулюванні Латвії. Так, за Цивільним кодексом Латвії після смерті особи суд повинен вжити заходів для захисту спадщини, якщо цього вимагають обставини, спадщини, яка була залишена (ст. 657) – за власною ініціативою або самостійно [15]. Суд самостійно вживає заходів до охорони спадкового майна і у випадку коли достовірно відомо, що спадкове майно надмірно обтяжене боргами і що інтереси кредиторів знаходяться під загрозою, а також коли є підстави побоюватися, що майно може бути розтрачено (ч. 5 ст. 659) [15]. Суд призначає опікуна або за клопотанням заінтересованих осіб, або самостійно (ст. 661) [15]. Опіка над майном припиняється тим судом, який її призначив (ч. 2 ст. 666) [15]. Опікун майна протягом періоду свого управління повинен подавати річний звіт до суду та вести бухгалтерський облік (ст. 663) [15]. Звітування теж відоме і українському цивільному праву, однак для виконавця заповіту, і не перед судом, а перед спадкоємцями або їхніми законними представниками (ч.ч. 2, 4 ст. 1292 ЦК України) [1].

В Англії та США, на відміну від країн континентального права, майно спадкодавця переходить спочатку до його особистого представника, який розраховується з усіма кредиторами [16, с. 117]. Логічним є висновок, що такий представник таким чином і здійснює управління спадщиною до її прийняття спадкоємцями.

Висновки. Метою управління спадщиною є утримання, догляд, підтримання спадкового майна в належному стані. В Україні договір управління спадщиною є одним із способів його охорони. Для того, щоб такий договір був укладений важливою обставиною є відсутність спадкоємців або виконавця заповіту, адже за їх наявності обов'язок по управлінню спадковим майном можна перекласти на цих осіб. Говорячи про співвідношення договору управління майном та договору управління спадщиною, слід констатувати, що дані договори мають різну правову природу.

Проведений аналіз першоджерел правового регулювання управління спадщиною у країнах ЄС показав, що договір управління майном не є інструментом для цього, адже головне місце у даному питанні посідає суд, який має повноваження на призначення управителя. Вказане є основною відмінністю від управління спадщиною в Україні. Також прослідковується різна термінологія для позначення особи, яка здійснює управління: управитель, хранитель, опікун (Україна), управитель (Німеччина), адміністратор (Чехія), опікун (Латвія). Роль нотаріуса у країнах ЄС щодо управління спадщиною зведена до мінімуму.

Втім певні спільні характеристики присутні і в українському цивільно-правовому регулюванні, і в європейському. До прикладу, самі спадкоємці мають право управляти спадщиною (без укладення договору з іншою особою, як в Україні, та без суду, як в ЄС). Наприклад, в Іспанії спадкоємець може управляти спадщиною лише у випадку, якщо буде відбуватись спадкування за заповітом з умовою.

Роль виконавця заповіту теж є важливою, адже він може управляти спадщиною (у Чехії може бути одночасно і управитель спадщини, і виконавець, який буде мати більше повноважень; а в Україні законодавчо закріплене право виконавця управляти спадщиною). Управління спадщиною також є своєрідним засобом забезпечення інтересів кредиторів як в Україні, так і в країнах ЄС (у Німеччині кредитор має право звернутися до суду за встановленням такого управління, а в Україні нотаріусом призначається хранитель, якщо до прийняття спадщини кредиторами спадкодавця буде подано позов, який і буде здійснювати управління майном, якщо воно того потребує). Велика увага приділена задоволенню вимог кредиторів як меті для встановлення управління у Латвії, адже суд може самостійно, без будь-яких клопотань вжити заходів до охорони спадкового майна у випадку коли достовірно відомо, що спадкове майно надмірно обтяжене боргами і що інтереси кредиторів знаходяться під загрозою.

Таким чином, вважаємо, що не дивлячись на прогресивність на перший погляд законодавства країн ЄС щодо управління спадщиною, слід констатувати, що вітчизняне регулювання є більш децентралізованим (мається на увазі управління не встановлює суд), а є таким, що належить до відання як самого спадкодавця, так і його спадкоємців, нотаріуса (органу місцевого самоврядування), виконавця заповіту тощо. Тим більше, національне правове регулювання передбачає можливість укласти договір управління спадщиною, а наявність будь-яких договірних конструкцій завжди є перевагою над імперативом. Тим не менш, слід погодитись з думкою, що спадкове право України продовжує свій розвиток, пов'язаний з виникненням нових фактичних суспільних відносин та необхідністю переосмислення доктринальних понять спадкового права [17, с. 104].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст.

356.

2. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений Наказом Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

3. Лист Міністерства юстиції України «Щодо практики укладання договорів на управління спадщиною» від 4 жовтня 2005 р. № 31-32/1694. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>

4. Про нотаріат: Закон України № 3425-XII від 02.09.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

5. Заїка Ю.О. Договір управління спадщиною. *Підприємництво, господарство і право*. Вип. 7. 2020. С. 29-34.

6. Терехова О.О. Здійснення, охорона та захист суб'єктивних спадкових прав: автореф. канд. юрид. наук. Харків. 2012. 29 с.

7. Кухарев О.Є. Управління спадщиною: стан та перспективи розвитку. *Збірник наукових статей. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Випуск 46. 2018. С. 77- 88.

8. Некіт К.Г. Управління спадковим майном: українські та європейські реалії. *Часопис цивілістики*. Вип. 20. 2016. С. 157-161.

9. Рябоконт С.О., Луців С.В. Загальна характеристика договору управління спадковим майном. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 27-28 квітня 2018 р.) «Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики»*. С. 135-140.

10. Михайлів М.О. Правова природа управління спадщиною в міжнародному приватному праві. *Юридичний електронний журнал*. Вип. 2. 2020. С. 55-58. URL: http://lsej.org.ua/2_2022/12.pdf

11. Адаховська Н.С. Управління спадщиною: порівняльний аналіз дореволюційного та сучасного українського законодавства. *Часопис цивілістики*. Вип. 16. 2014. С. 227-231.

12. German Civil Code (2021). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p7423

13. Civil Code of the Czech Republic (of 3 February 2012). URL: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>

14. Spanish Civil Code (6th October 2015). URL: [https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Spanish_Civil_Code_\(Codigo_Civil_Espanol\).PDF](https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Spanish_Civil_Code_(Codigo_Civil_Espanol).PDF)

15. Civil Law of Latvia (2001). URL: <http://fineergodom.eu/downloads/civil-law.pdf>

16. Денисяк Н.М. Вчинення нотаріальних дій нотаріусом щодо спадкування за заповітом у деяких зарубіжних країнах. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. 2. 2020. С. 115-117. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/31.pdf

17. Теремецький В.І. Сучасні проблеми спадкового права в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. Вип. 14. 2017. С. 99-106.

REFERENCES:

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy (2003) [Civil Code of Ukraine]: *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 40-44. St. 356. [in Ukrainian].

2. Poriadok vchynennia notarialnyi dii notariusamy Ukrainy (2012) [Procedure for performing notarial acts by notaries of Ukraine], *Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy № 296/5*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> [in Ukrainian].

3. Shchodo praktyky ukladannia dohovoriv na upravlinnia spadshchynoiu (2005) [Regarding the practice of concluding contracts for inheritance management]: *Lyst Ministerstva yustytzii Ukrainy No. 31-32/1694*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text> [in Ukrainian].

4. Pro notariat (1993, September 2) [On the Notaries]: *Zakon Ukrainy № 3425-XII*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> [in Ukrainian].

5. Zaika Yu.O. (2020). Dohovir upravlinnia spadshchynoiu. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo* [Inheritance management agreement]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 7. 29-34. [in Ukrainian].

6. Tieriekhova O.O. (2012). Zdiisnennia, okhorona ta zakhyst subiektyvnykh spadkovykh prav [Implementation, protection and protection of subjective inheritance rights]: avtref. kand. yuryd. nauk. 29 p. [in Ukrainian].

7. Kukhariev O.Ie. (2018). Upravlinnia spadshchynoiu: stan ta perspektyvy rozvytku [Heritage management: status and development prospects]. *Zbirnyk naukovykh statei. Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*. 46. 77- 88. [in Ukrainian].

8. Nekit K.H. (2016). Upravlinnia spadkovym mainom: ukraïnski ta yevropeïski realii [Management of inherited property: Ukrainian and European realities]. *Chasopys tsyvilistyky*. 20. 157-161. [in Ukrainian].

9. Riabokon Ye.O., Lutsiv S.V. (2018). Zahalna kharakterystyka dohovoru upravlinnia spadkovym mainom [General characteristics of the inheritance management contract]. *Materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii (Kyiv, 27-28 of April, 2018) 'Mizhnarodni naukovі doslidzhennia: intehratsiia nauky ta praktyky'*. 135-140. [in Ukrainian].

10. Mykhailiv M.O. (2020). Pravova pryroda upravlinnia spadshchynoiu v mizhnarodnomu pryvatnomu pravi [Legal nature of heritage management in private international law]. *Yurydychnyi elektronnyi zhurnal*. 2. 2020.

55-58. Retrieved from: http://lsej.org.ua/2_2022/12.pdf [in Ukrainian].

11. Adakhovska N.S. (2014). Upravlinnia spadshchynoiu: porivnialnyi analiz dorevoliutsiinoho ta suchasnoho ukrainskoho zakonodavstva [Heritage management: a comparative analysis of pre-revolutionary and modern Ukrainian legislation]. *Chasopys tsyvilistyky*. 16. 227-231. [in Ukrainian].

12. German Civil Code (2021). Retrieved from: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p7423 [in English].

13. Civil Code of the Czech Republic (of 3 February 2012). Retrieved from: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf> [in English].

14. Spanish Civil Code (6th October 2015). Retrieved from: [https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Spanish_Civil_Code_\(Codigo_Civil_Espanol\).PDF](https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Spanish_Civil_Code_(Codigo_Civil_Espanol).PDF) [in English].

15. Civil Law of Latvia (2001). Retrieved from: <http://fineergodom.eu/downloads/civil-law.pdf> [in English].

16. Denysiak N.M. (2020). Vchynennia notarialnykh dii notariusom shchodo spadkuvannia za zapovitom u deiakykh zarubizhnykh krainakh [Performance of notarial acts by a notary regarding inheritance by will in some foreign countries]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2. 115-117. [in Ukrainian].

17. Teremetskyi V.I. (2017) Suchasni problemy spadkovoho prava v Ukraini [Modern problems of inheritance law in Ukraine]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Seriia: Pravo*. 14. 99-106. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.05.2024

УДК 347.73

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-16-323-328

Голоскевич Артем Володимирович,

CDO ТОВ «Еверест»

artem.goloskevych@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-8835-5314

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У даній статті розкрито правові основи функціонування фінансової системи України.

Визначено, що правові основи функціонування фінансової системи України складаються з сукупності законодавчих та нормативних актів, які регулюють відносини у сфері створення, розподілу та використання фінансових ресурсів держави, її територіальних одиниць, юридичних та фізичних осіб. Ці норми охоплюють широкий спектр питань, включаючи податкову політику, бюджетне планування, державні витрати, державні і муніципальні запозичення, фінансування соціальних потреб, а також регулювання діяльності фінансових інститутів та ринків.

Фінансова система України має ряд особливостей, які відображають її структуру, принципи регулювання та інтеграційні процеси: структурні: фінансова система України поділяється на декілька основних сегментів, які включають державні фінанси (центральный та місцеві бюджети), корпоративні фінанси, фінанси домогосподарств та зовнішні фінанси. Таке розмежування дозволяє більш цілеспрямовано управляти різними напрямками фінансової політики; регулювання: функціонування фінансової системи регулюється низкою законів, серед яких ключовими є Бюджетний кодекс України та Податковий кодекс України. Ці документи визначають правила формування та використання бюджетних коштів, а також порядок оподаткування; фінансовий нагляд: в Україні існує декілька регуляторів, які відповідають за нагляд за фінансовими інститутами. Національний банк України регулює банківський сектор, а Фонд державного майна – процеси приватизації та управління державними активами; інтеграція з міжнародними фінансовими системами: Україна активно співпрацює з міжнародними фінансовими інститутами, такими як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, що впливає на процеси реформування внутрішньої фінансової системи та забезпечення макроекономічної стабільності; прозорість та відповідальність. Останніми роками в Україні посилюється увага до питань прозорості та відповідальності у фінансовій сфері, що включає впровадження електронних систем управління бюджетними коштами, реформування публічних закупівель та боротьбу з корупцією; фінансування соціальної сфери - велика частина державних витрат в Україні спрямовується на соціальну сферу, включаючи охорону здоров'я, освіту та соціальний захист, що має важливе значення для підтримки стандартів життя населення; вплив економічних та політичних криз. Фінансова система України чутлива до економічних і політичних змін в країні та світі, що вимагає гнучкості у вирішенні фінансових питань і адаптації до нових умов.

Ключові слова: фінансова система, законодавство, правове регулювання, фінансова система, державні фінанси, фінансова стабільність.

Holoskevych A. LEGAL BASIS OF FUNCTIONING OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE

This article discloses the legal basis of the functioning of the financial system of Ukraine.

It was determined that the legal foundations of the functioning of the financial system of Ukraine consist of a set of legislative and regulatory acts that regulate relations in the sphere of creation, distribution and use of financial resources of the

Випуск 16. 2024

© А.В.Голоскевич, 2024